Eduskunnan hallintovaliokunnalle
HaV@eduskunta.fi

Viite: Hallintovaliokunta torstai 02.02.2023 klo 12.15 / HE 184/2022 vp / Lausuntopyyntö

Itä-Uudenmaan pelastuslaitoksen lausunto pelastuslain muuttamisesta

Itä-Uudenmaan pelastuslaitos kiittää mahdollisuudesta lausua pelastuslain muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä.

Pelastuslaitos toteaa, että lakiin ehdotetut muutokset ovat pääasiallisesti hyviä.

Edellä todetun lisäksi haluamme kiinnittää huomiota seuraaviin kohtiin.

Pelastustoimen tilannekuvatoimintaa koskeva tiedonvälitys on lain perusteluissa kuvattu vain pelastuslaitoksilta SM:n suuntaan, mutta ei toisin päin. Itä-Uudenmaan pelastuslaitos kiinnittää huomiota siihen, että tiedonvälityksen tulisi kuitenkin aina olla kaksisuuntaista eli tiedon tulisi kulkea ilman kitkaa myös ministeriöstä pelastuslaitosten suuntaan. Tilannekuvatoimintaa varten tarvitaan myös erilaisia tiedonsaantioikeuksia, mutta niitä ei kuvata itse pykälässä.

Laissa puhutaan sekä pelastustoimen tilannekuvasta että pelastustoiminnan tilannekuvasta. Myös perusteluosassa on tältä osin jonkin verran sekavuutta. Itä-Uudenmaan pelastuslaitos katsoo, että käsitteet pitäisi määritellä tarkemmin toisin sanoen todeta selvästi, mikä on pelastustoimen tilannekuva ja mikä pelastustoiminnan tilannekuva. Lisäksi pitäisi määritellä selvemmin, mitä ovat eri tasojen (SM, AVI, YT-alueen johtava pelastuslaitos, tavallinen pelastuslaitos) tehtävät näissä molemmissa. Toinen vaihtoehto voisi olla puhua kategorisesti vain pelastustoimen tilannekuvasta, minkä voisi määritellä niin, että se kattaisi sekä pelastustoiminnan että myös muiden pelastuslaitosten toimintojen tilannekuvan.

Pelastuslaitosten avunantoa ja pelastustoiminnan suunnitelmia koskevissa pykälissä korostetaan toimintaa ja suunnittelua lähes yksinomaan yhteistyöalueen sisäisenä proessina. Itä-Uudenmaan pelastuslaitos kiinnittää huomiota siihen, että monilla maantieteellisillä rajapinnoilla yhteistyötä on suunniteltava aivan yhtä tarkasti myös toiseen yhteistyöalueeseen kuuluvan naapuripelastuslaitoksen kanssa. Samoin tulisi laissa tai ainakin sen perusteluissa varmistaa, että horisontaalinen tiedonvaihto on mahdollista myös eri YT-alueisiin kuuluvien pelastuslaitosten välillä, tilannekuvan ylläpitämistarkoituksessa.

Lain perusteluiden mukaan "paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti ylläpidettävän tilannekuvan tulee olla jatkuva ja sen tulee kuvata ennakoivasti pelastustoiminnan valmiutta ja suorituskykyä. Tilannekuvan tulisi sisältää tiedot uhkaavista tai tapahtuneista onnettomuuksista sekä sellaista häiriötilanteista, muista tapahtumista ja niiden uhkista, joilla voi olla vaikutusta pelastustoiminnan tehtäviin tai valmiuteen sekä pelastustoiminnan palvelujärjestelmän valmiudesta, joka sisältää tiedot muun muassa pelastustoiminnan palvelujärjestelmän toiminnasta ja kuormituksesta, henkilöstö- ja materiaaliresursseista sekä tukipalveluiden toiminnasta."

Itä-Uudenmaan pelastuslaitos kiinnittää huomiota siihen, että tässä laajuudessa toteutettuna kyseessä on käytännössä uusi tehtävä, joka tulee pelastuslaitoksilla vaatimaan merkittävää tilannekeskustoiminnan kehittämistä ja tuntuvia lisäresursseja. Tästä huolimatta lisäresursseja esitetään vain ministeriöön, ei hyvinvointialueille.

Lain perusteluissa määritellään, että yhteistyöalueen uusi "alueellinen tilannekeskus voisi tuottaa johtokeskus- ja tilannekuvapalveluita myös pelastustoiminnan yhteistyöalueen muille pelastuslaitoksille. Tämä tulisi kyseeseen esimerkiksi silloin kun pienimpien pelastuslaitosten ei olisi tarkoituksenmukaista ylläpitää jatkuvasti toimivaa omaa tilanne- ja johtokeskusta." Itä-Uudenmaan pelastuslaitos toteaa, että esimerkiksi Itä-Uudenmaan hyvinvointialueella tilanne- ja johtokeskustoimintaa on (yhden olemassa olevan suunniteman mukaan) mahdollista kehittää alueellisesti eli horisontaalisesti, siten että myös sosiaali- ja terveystoimi voi hyödyntää pienen pelastuslaitoksen 24/7 -tilannekeskusta. Hallituksen esityksessä rakennetaan vahvasti vertikaalista eli valtakunnallista mallia, jossa SM on ylimpänä kärkenä. Alueellisia tarpeita ei tunnisteta riittävästi ja logiikkana näyttää lähtökohtaisesti olevan se, että pienten pelastuslaitosten tilannekeskuksia ei ainakaan ympärivuorokautisesti tarvita.

Varautumistehtävien rekisteriä koskevissa perusteluissa mainitaan mahdollisuus kansallisen tason rekisteriajosta silloin, kun tarvitaan tietoja väestönsuojeluvelvollisuutta suorittamaan määrättävistä henkilöistä. Jos tällainen on suunnitteilla, asiaa varten tarvitaan kaikkien pelastuslaitosten yhteinen tietojärjestelmä. Tällaisen kehittäminen, hankinta, käyttöönottaminen ja käyttö vaatii resursseja eli aikaa, rahaa ja henkilöstöä.

Porvoossa 1.2.2023

Peter Johansson
Pelastusjohtaja
Itä-Uudenmaan pelastuslaitos

Jukka Seppänen
Valmiuspäällikkö
Itä-Uudenmaan pelastuslaitos